

Basında yayınlanan beslenme haberlerinin değerlendirilmesi

Müge DEMİR*

Özet

Sağlıklı yaşam tutkusunun yaygınlaşmasında, bilgiye ulaşmanın kolaylaşması ve bilgi üretenlerin bilgiyi paylaşmaya başlaması, **bilgi kirlenmesi** ne sebep olmaya başlamıştır. İnsanlar hastalıkları ile ilgili istedikleri tüm bilgilere internet üzerinden ulaşabilmektedirler. Ayrıca; dergi ve gazetelerde de sağlık haberlerinin sayısı artmıştır. Ciddi bilimsel dergilerin tümü, yayınladıkları araştırma, makale veya görüşlerin özetlerini internetten servis eder hale gelmiştir. İçinde bulunduğumuz çağın kitle iletişim çağı olarak adlandırıldığı kabul edilecek olursa, kitle iletişim araçlarının insanlar üzerindeki etkinliği ve kişilerin bilgi kazanmasındaki önemi yadsınmamaktadır. Ülkemizde yapılan araştırmalarda, cinsellikten bulaşıcı hastalıklara kadar pek çok konuda başlıca bilgi kaynağının kitle iletişim araçları olduğu görülmektedir.

Kitle iletişim araçlarının, sağlığın yanı sıra beslenmeyi de ilgilendiren bilgilendirme süreci ile yakından ilişkisi vardır. Diğer kitle iletişim araçlarına oranla gazeteler, özel baskı ve bölümlerle hergün okura hitap ettikleri için daha avantajlı ve tercih edilir olabilmektedirler. Gazetelerde verilen haberlerin, örneğin beslenme ilgili haberlerin, verildiği şekilde birey tarafından yorumlanmaksızın, geçerli bilgi olarak algılanması olasılığı bulunmaktadır. Ancak bir konu hakkında tutum geliştirmede haberin birinci kaynağı yanında aktaran kişinin uzmanlık etkisinin de önemli yer tutacağı sanılmaktadır. Yazılı basın zaman zaman uzmanlara yeterince danışmadan konuları abartarak verdiği, buna bağlı olarak toplumda korku uyandırdığı, hatta insanların sağlığı ile oynayabildiği de bilinmektedir. Araştırmada, niceliksel verilerle medyanın sağlık ve diyet haberleriyle kamuoyu üzerinde yarattığı etki ortaya konulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: haber, beslenme, yazılı basın, sağlık

The evaluation of the published nutrition news in the press

Abstract

Passion of healthy living, becoming easier to access to information and starting to share knowledge by its producers cause **pollution of knowledge**. People can reach to the informations about their health by the internet. Also, in magazines and newspapers have increased the number of health news. All of serious scientific journals service their published research articles or summaries of opinions from the internet. If we say “we are in the era of mass communication age”, effectiveness and its importance of getting knowledge of mass media on people can not be denied. According to

* Dr.Müge DEMİR, mugedemir@aydin.edu.tr, 0533 336 83 16, İstanbul Aydın Üniversitesi, İletişim Fakültesi

the studies in our country, the mass media are used by people as a source of information about many health problems like sexuality or the infectious diseases.

Mass media has close relationship with process of information about health as well as nutrition. Compared to other mass media, as newspapers bespeak everyday to their readers with a special edition and parts, they can be more advantageous to be preferable. The stories in the newspapers like news about nutrition, readers may take the information from the newspaper as given without individual comment. But, its an important both the first source of news and affected person's expertise to develop an attitude about a subject. Also, press sometimes give an information without expert's sight by exaggerating and it cause the fear in community or even allowed to play with people's health. Our study shows, the effectiveness of media on people with health and diet news by quantitative data.

Keywords: news, nutrition press, health

Giriş

Son on yılda medyada sağlık, beslenme ve hastalık haberlerinde tam bir patlama yaşanmaktadır. Ancak; bu güzel gelişmenin okuyucular tarafından pek fark edilmeyen bir yanı bulunmaktadır ki bu da "**bilgi kirlenmesi**"dir. Günümüzde sağlık haberlerinin, özellikle beslenme ile ilişkili haberlerin ciddi bir bilgi-tecrübe süzgecinden geçirilmeden kullanılması, durumu hem kafa karıştırıcı hem de tehlikeli hale getirmiştir. Son yıllarda medyada sağlık haberleri daha çok izleniyor, daha çok okunuyor, eskisinden daha fazla ilgi görüyor hale gelmiştir. Bunun pek çok nedeni vardır. En önemlileri ise ortalama yaşam beklentisinin artması ve hayatta kalma süresinin uzamasıdır. Özellikle orta yaşla birlikte "kendine iyi bakma" telaşına kapılan insanlar yediklerine içtiklerine daha dikkat etmeye, yaşam tarzlarını sorgulamaya başlamaktadırlar.

Sağlıklı yaşam tutkusunun yaygınlaşmasında, bilgiye ulaşmanın kolaylaşması ve bilgi üretenlerin bilgiyi paylaşmaya başlaması da önemli bir faktördür. Örneğin internet müthiş bir bilgiyle yüklüdür ve Amerika'da tıbbi arama motorlarına başvuruların en sık araştırdıkları konuların başında - başvuruların yüzdesi olarak- alerji (%37), kanser (%35), kalp hastalıkları (%29), diyabet (%26), sindirim bozuklukları (%24), artrit (eklemlerin iltihabi hastalıkları-%24), yüksek kolesterol tedavisi (%22), migren (%20) ve astım (%19) gelmektedir. Yani insanlar hastalıkları ile ilgili istedikleri tüm bilgilere internet üzerinden ulaşabilmektedirler. Ayrıca; dergi ve gazetelerde de sağlık haberlerinin sayısı artmıştır. Ciddi bilimsel dergilerin tümü, yayınladıkları araştırma, makale veya görüşlerin özetlerini internette servis eder hale gelmiştir (Müftüoğlu, 2005).

Ancak; tüm bunların yanı sıra sağlık haberlerinin, özellikle beslenme ile ilişkili haberlerin ciddi bir bilgi-tecrübe süzgecinden geçirilmeden kullanılması, hem kafa karıştırıcı hem de tehlikeli hale gelmektedir. Okuyucu hangi bilgilerin doğru olduğundan kuşku duymaya, daha da kötüsü yanlış şeyler yapmaya başlamaktadır. Söz ettiğimiz sorun bizde olduğu gibi tüm dünyada yaşanmaktadır. Televizyonların sabah kuşakları sağlık kuşaklarına dönüşmüştür. Kimin, neyi, niçin ve ne kadar doğru anlattığı belli değildir. Ana haberlerde bir-iki sağlık konusuna mutlaka rastlanır olmuştur. Dizilerde bile diyet veya egzersiz önerileri işlenmekte, belirli sağlık konuları gazetelerde diziler haline yayınlanmaktadır. Bu da söz ettiğimiz bilgi kirlenmesi sorununu, yanlış bilgilendirilme tehlikelerini de beraberinde getirmektedir.

Yaşam süresi beklentisi uzadıkça, refah düzeyi iyileşip yaşam kalitesi arttıkça sağlık haberlerinin

gazetelerdeki yeri de sağlığa ayrılan sayfa ve süreler de artacaktır. Sağlık haberlerinin her zaman olacağı, olması gerektiği, medyada her yıl biraz daha artan oranda yer bulacağı göz önünde bulundurulacak olursa bilgi kirlenmesine karşı önlem alınması gereği ortaya çıkmaktadır. Yani, sağlık haberlerinin ciddi bir denetim ve elekten geçirildikten sonra yayınlanması gerekmektedir.

Bilindiği üzere kamuoyunun oluşum biçimi, bir sistemin demokratik olup olmamasının temel göstergelerinden biridir. Kamuoyunun sağlıklı bir şekilde oluşabilmesi de her türlü haber, bilgi, duygu ve düşüncenin serbestçe yayılabilmesi ile olur. Demokratik bir sistemde sorumluluk bilinciyle hareket eden medya, her türlü düşüncenin kendisini özgürce ifade edebilmesine imkan vererek kamuoyunun serbestçe oluşumuna katkı sağlamakla görevlidir. Halka yanlıştan dönme fırsatını sunabilen tek sistem olan demokrasilerde medya, sağlıklı ve doğru haberler vermek suretiyle bilgilendirme yapmalı ve kamuoyunun serbestçe oluşumuna katkı sağlamalıdır. Dördüncü kuvvet konumunda olan medya, bireyler üzerinde bıraktığı etkiyi göz önünde bulundurarak tarafsızlık içinde olmalı ve üçüncü göz olma özelliğine aykırı davranmamalıdır.

Toplumların beslenme konusunda bilgilenme kaynaklarından biri de yazılı basındır. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı'nda gerçekleştirilen bir araştırma da günlük gazetelerde yer alan beslenme konusundaki haberlerin tanımlanması amacıyla yapılmıştır.

İçinde bulunduğumuz çağın kitle iletişim çağı olarak adlandırıldığı kabul edilecek olursa, kitle iletişim araçlarının insanlar üzerindeki etkinliği ve kişilerin bilgi kazanmasındaki önemi yadsınmamaktadır. Ülkemizde yapılan araştırmalarda, cinsellikten bulaşıcı hastalıklara kadar pek çok konuda başlıca bilgi kaynağının kitle iletişim araçları olduğu görülmektedir.

Kitle iletişim araçlarının, sağlığın yanı sıra beslenmeyi de ilgilendiren bilgilendirme süreci ile yakından ilişkisi vardır. Diğer kitle iletişim araçlarına oranla gazeteler özel baskı ve bölümlerle hergün okura hitap ettikleri için daha avantajlı ve tercih edilir olabilmektedirler. Gazetelerde verilen haberlerin, örneğin beslenme ilgili haberlerin, verildiği şekilde birey tarafından yorumlanmaksızın, geçerli bilgi olarak algılanması olasılığı vardır. Ancak bir konu hakkında tutum geliştirmede haberin birinci kaynağı yanında aktaran kişinin uzmanlık etkisinin de önemli yer tutacağı sanılmaktadır. Yazılı basının zaman zaman uzmanlara yeterince danışmadan konuları abartarak verdiği, buna bağlı olarak toplumda korku uyandırdığı, hatta insanların sağlığı ile oynayabildiği de bilinmektedir.

1 Ocak 1996 ile 28 Şubat 1996 tarihleri arasındaki 2 aylık dönemi içine alan bu araştırmada, tirajı yüksek olan 7 gazetede beslenme haberleri değerlendirmeye alınmıştır. Haberlerde gazetenin adı, tarihi, sayfa sütun sayısı, alanı, tipi, başlığı, fotoğraf olup olmaması, haber kaynağı ve niteliği ile ilgili bilgiler anket formuna aktararak elde edilmiştir.

Medya- beslenme ilişkilerinin önemi göz önüne alınarak planlanan bu çalışmada;

1. Beslenme ile ilgili haber kaynaklarını ve haber konularını saptayıp, haberi biçim yönünden incelemek ve haber içeriğinin bilimsel açıdan doğru olup olmadığını değerlendirmek,
2. Beslenme ile ilgili haberlerin, gazetelerin hangi sayfalarında ve haftanın hangi günlerinde yayınlandığını saptamak amaçlanmıştır.

Basında çıkan beslenme ile ilgili haberlerin önemli bir oranı (% 27.3) Hürriyet Gazetesi'nde yer almıştır. Bunu, % 20.1 ile Sabah ve % 11.9 ile Cumhuriyet Gazetesi izlemiştir. (Tablo 1) Haberlerin

gazetelere dağılımı yönünden Hürriyet ve Sabah gazetelerinde haber sayısı fazla olup diğer gazetelerden istatistiksel olarak farklı bulunmuştur.

Tablo -1 Basında Yer Alan Beslenme Haberlerinin Gazetelere Göre Dağılımı

GAZETE ADI	SAYI	%
Hürriyet	53	27.3
Sabah	39	20.1
Cumhuriyet	23	11.9
Milliyet	21	10.8
Zaman	20	10.3
Yeni Yüzyıl	20	10.3
Türkiye	18	9.3
TOPLAM	194	100.0

Gazeteler, beslenme ile ilgili haberlerin büyük bir bölümünü Pazar (19.6) ve pazartesi (18.6) günleri verirken, haftanın diğer günleri yayınlanan haber oranı birbirine benzer oranda dağılım göstermiştir. (Tablo 2)

Tablo – 2 Basında Yer Alan Beslenme Haberi Sayısının Günlere Göre Dağılımı

GÜNLER	SAYI	%
Pazar	38	19.6
Pazartesi	36	18.6
Salı	31	16.0
Çarşamba	30	15.5
Perşembe	21	10.8
Cuma	20	10.3
Cumartesi	18	9.2
TOPLAM	194	100.0

Beslenme haberlerinin haftanın günlerine göre dağılımı yönünden Pazar günü, diğer günlerden istatistiksel olarak farklı bulunmuştur. Tablo 3'te görüldüğü gibi beslenme yazılarının %34.5'i gazetelerle birlikte hergün yayınlanan düzenli ekte yer alırken, %64.5'i gazetenin kendi içinde yer almakta, ancak bu haberlerin çok azına (0.5) okuyucu tarafından öncelikle bakıldığı varsayılan ilk sayfada yer verilirken yine okuyucunun öncelikle ilgisini çeken son sayfadaki haber oranının (%24.2) oldukça iyi düzeyde olduğu görülmüştür.

Tablo – 3 Basında Yer Alan Beslenme Haberlerinin Yayınlandığı Sayfalara Göre Dağılımı

HABERİN YERİ	SAYI	%
Ek Sayfa	67	34.5
Ara Sayfa	52	26.8
Arka Sayfa	47	24.2
Sağlık Sayfası	15	7.8
Ekonomi Sayfası	12	6.2
İlk Sayfa	1	0.5
TOPLAM	194	100.0

Haberlerinin kapladıkları alan incelendiğinde % 44.3'ünün, bir sütunluk haber olduğu görülmüştür. (Tablo 4)

Tablo – 4 Basında Yer Alan Beslenme Haberlerinin Kapladıkları Sütun Sayılarına Göre Dağılımı

KAPLADIKLARI SÜTUN SAYISI	SAYI	%
1 Sütun	86	44.3
2 Sütun	34	17.5
3 Sütun	18	9.3
4 Sütun	17	8.8
5 Sütun	19	9.8
6 Sütun	16	8.2
7 Sütun	4	2.1
TOPLAM	194	100.0

Haberlerin sadece % 18. 5'inde haber kaynağı bilim adamı ve sağlık personelidir. Haberlerin %55.2'sinin haber kaynağı belirsiz olup bunlar muhtemelen ansiklopedik kaynaklardan elde edilmiş bilgilerdir. (Tablo 5)

Tablo – 5 Basında Yer Alan Beslenme Haberlerinin Kaynağına Göre Dağılımı

HABER KAYNAĞI	SAYI	%
Belirsiz	107	55.2
Bilim adamı, uzman	36	18.5
Ajans, muhabir	34	17.5
Dergi	6	3.1
Diğer (kamu veya yabancı)	11	5.7
TOPLAM	194	100.0

Haberlerin tipi değerlendirildiğinde, güncel ağırlıklı haberlerin % 69.5 ile en fazla olduğu görüldü. Niteliklerine bakıldığında ise %37.6'sının olumlu bilgi verici, % 59.3'ünün bilgi vermeye yönelik olmadığı ve % 3.1'inin de yanıltıcı bilgi verici olduğu saptandı. İncelenen beslenme haberlerinin %51'inin fotoğraflı yayınlandığı, %48.7'sinde de haber başlıklarının iri puntolarla verildiği saptanmıştır.

Konularına göre dağılımı çeşitlilik göstermektedir. İnsan sağlığının korunmasında genel beslenmenin önemini vurgulayan konular % 17, diyet konuları % 12.8, sebze ve meyvelerle ilgili konular %11.3 olup bunu diğer konular izlemektedir. (Tablo 6)

Tablo – 6 Basında Yer Alan Beslenme Haberlerinin Konularına Göre Dağılımı

HABER KONUSU	SAYI	%
Genel Beslenme	33	17.1
Diyet	25	12.9
Sebze – meyve	22	11.3
Yağ	20	10.3
Süt ve ürünleri	18	9.3
Ramazan ayı (oruç)	16	8.2
Alkol	12	6.2
Vitamin –mineral	11	5.7
Ekmek	9	4.6
Et – balık	8	4.1
Kanser	7	3.6
Obezite	5	2.6
Diğer	8	4.1
TOPLAM	194	100.0

1996 yılında gerçekleştirilen bu araştırmada, beslenme konularının en fazla Hürriyet Gazetesi'nde yer aldığı, bunu Sabah Gazetesi'nin izlediği görülmektedir. Haber sayısı yönünden bu iki gazete, diğer gazetelerden istatistiksel olarak farklı bulunmuştur. Bu fark, Hürriyet ve Sabah gazetelerinin sayfa sayılarının diğer gazetelere göre daha fazla olmasından (30 sayfa) kaynaklanmış olabilir.

Haberlerin önemli bir bölümü Pazar günü (19.6) yer almaktadır. Beslenme haberlerinin, haftanın günlerine göre dağılımı yönünden Pazar günü diğer günlerden istatistiksel olarak farklı bulunmuştur. Bu sonuç, Pazar günü, siyaset ve ekonomi haberlerinin daha az yayınlanması ile ilişkili olabilir. Hafta sonu ekonomi ve politika dünyasında genellikle durgunluk olmaktadır. Güncel haberlerin azalması nedeni ile beklenmesinde sakınca bulunmayan beslenme ile ilgili yazılara, hafta sonunda daha geniş yer verilmesi normal, hatta okuyucunun bilgilenmesi açısından çok yerinde sayılabilir. Çalışmadaki, beslenme ile ilgili haberlerin %34.5'i düzenli günlük eklerde yer almaktadır. Gazete içindeki sayfalarda yer alan % 65.5'lik oran yüksek olmasına rağmen; gazetelerin okuyucu tarafından öncelikle bakıldığı varsayılan ilk sayfalar beslenme yazıları yönünden çok yetersiz bulunmakla birlikte (%0.5) okuyucunun öncelikle göz attığı son sayfalardaki haber sayfasının fazla olması (%24.2) sevindiricidir. Beslenme haberlerinin yayınladığı gazete ekleri moda, magazin, pratik ev bilgisi gibi konularla daha çok kadın okuyucuyu hedeflemektedir. Halbuki beslenmenin toplumda her kesimi ilgilendiren bir konu olması nedeniyle bu haberlere gazetelerin, ekleri yerine, kendi içinde yer vermemesinin daha uygun olacağı düşünülmektedir.

Basında yer alan beslenme haberlerinin kapladıkları alanın az olduğu; % 44.3'ünün bir sütunluk haberler olduğu gözlenmiştir. Bilindiği gibi fotoğraf kullanımı, haber veya yazıyı daha çarpıcı hale getirip daha çok okuyucunun okumasını sağlamaktadır. Bu yazılarda fotoğraf kullanımının % 51 oranında olması, yazıların önemli bir kısmının bir sütunluk yer kaplaması ile birlikte değerlendirildiğinde; yazıların okuyucunun dikkatini çekmeyebileceği veya kolayca gözden kaçabileceğini düşündürmektedir. Beslenme haberlerinin % 55.2'si "belirsiz" kaynaklardan, yalnızca %18.5'i konunun uzmanı sayılacak kaynaklardan alınmıştır. Ajans ve muhabir kaynaklı haberlerin hemen hepsi ansiklopedi veya beslenme kaynaklarından alınmış haber izlenimi vermiştir.

Beslenme haberlerinin tipi genelde, güncel haber (%69.5) niteliğindedir. Haberlerin %37.6'sının olumlu bilgi verici, %34.5'i magazin, %23.7'si reklam ve yemek tarifi, %59.3'ünün bilgi vermeye yönelik olmadığı ve %3.1'inin de yanıltıcı bilgi verici, %1'i diğer olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlar, gazetelerde yer alan beslenme ile ilgili haberlerin toplumun yeterli bilgilenmesini sağlayacak düzeyde bir işlevi henüz sağlayamadığını düşündürmektedir. Gazetelerdeki haberlerin konularında, genel beslenme, diyet, sebze – meyve ve yağlar ilk sıralarda yer almıştır. Yiyecek grupları, alkol, vitamin – mineraller ve ekmek gibi konulara daha az değinildiği saptanmıştır.

Araştırma sonucunda şu veriler elde edilmiştir:

- İnsan yaşamında büyük önem taşıyan beslenme konusunda halkın eğitimine katkıda bulunmada, topluma doğru ve gerçek beslenme bilgilerinin aktarılmasında ve doğru beslenme alışkanlıklarının kazanılmasında basınla daha yoğun iletişim ve işbirliği içinde olma gereği ortaya çıkmaktadır.
- Basında yer alan beslenme ile ilgili haberlerin önemli bir bölümü kadın okuyucuyu hedefleyen gazetelerin eklerinde verilmekte; hafta içinde ise beslenme ilgili haberler çok yetersiz kalmaktadır. Bu haberlerin tüm okurların eğitimine katkısı yönünden gazetelerin dikkat çeken ilk ve arka sayfalarında yer alması daha yararlı olacaktır.

—Gazetelerde bir sütunluk kısa haberler çoğunlukta olup, yarıdan çoğu belirsiz ve muhabir kaynaklı haberlerden oluşmaktadır. Konunun uzmanı ve bilim adamı kaynaklı haberlerin oranı az, magazin nitelikli beslenme haberi sayısı fazladır.

—Gazetelerde beslenme ile ilgili yazılar büyük oranda güncel haber olma özelliğindedir. Bilindiği gibi özellikle haber türü yazıların işlevi bilgilendirmez. Gazetelerde verilen beslenme ile ilgili haberlerin okuyucu tarafından yorumlanmaksızın geçerli bilgi olarak algılanması olasılığı bulunduğundan, bu tip haberlerin uzman görüşüne ve gazeteci işbirliğine dayanan bir yanı olmalıdır.

Konumuzun sonucuna yön verecek olan bir araştırma da Ege Üniversitesi Fen Fakültesi İstatistik Bölümü tarafından gerçekleştirilmiştir. 2007 yılında uygulamaya geçirilen araştırmada amaç; son yıllarda, yazılı basında yer alan beslenme ve diyet haberlerinde ani bir artışın gözlemlendiği fakat bunların içerisinde bilinçli yapılan haberlerin yanı sıra doğru bir bilgi ve deneyim süzgecinden geçirilmeden yayınlanan haberlerin de bulunmasıdır. Bu tarz haberlerin toplumda ciddi sağlık sorunları yarattığının da bilinen bir gerçek olmasıdır. Gazetelerde yayınlanan beslenme ve diyet haberlerinin hastalar üzerindeki etkilerinin belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada;

- Yazılı basında sıkça yer alan beslenme ve diyet önerilerinin bilimsel bir temele dayanıp dayanmadığı,
- Toplumun bu tip haberlerden nasıl etkilendiği araştırılmış;
- Gözlenen olumsuzlukları ortadan kaldırmak için nelerin yapılması gerektiği konusunda öngörülerde bulunulmuştur.

Yine tanımlayıcı tipteki bir başka araştırma, Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı'nda yapılmıştır. 1995 yılında, S.Alkoy, M.Karavuş, S.Hıdıroğlu tarafından "**Gazetelerdeki Beslenme Haberleri ve Değerlendirilmesi**" konusunda gerçekleştirilen bu araştırmada; 15 Aralık 1994 ile 14 Ocak 1995 tarihleri arasında 5 gazete, beslenme konusunda yayınlanan yazılar yönünden incelenmiştir. Bu gazetelerde 3'ü en çok satan (en çok sayıda okuyucuya ulaşan) gazeteler olmaları, diğer ikisi ise tümüyle farklı bakış açılarına sahip olmaları ve farklı okuyucu kitlesine hitap etmeleri nedeni ile seçilmiştir. Gazetelerde 31 gün boyunca 156 yazının yayımlandığı, bu yazıların %24'ü bilgi verici, %21'i haber verici nitelikte olup, %20.5'i reklam, %18.5'i yemek tarifi, %8'i köşe yazısı, %1'i dizi ve %10'nun diğer içeriklere sahip olduğu saptanmıştır. Yazıların %59'unda fotoğraf kullanılmış, %41'inde fotoğraf yer almamıştır. Fotoğrafların %68'inin renkli, %33'ünün siyah – beyaz olduğu görülmüştür.

Bu yazıların haftaya göre dağılımı: %7'si Pazartesi, %8'i Salı, %15'i Çarşamba, %10'u Perşembe, %12'si Cuma, %22'si Cumartesi, %26'sı Pazar günü şeklinde bulunmuştur. Yazıların %1'i gazetelerin birinci sayfalarında, %8'i son sayfalarında, %76'sı aile, sağlık ve benzeri konuların işlendiği özel sayfalarda ve eklerde, %15'inin yaklaşık dörtte birini, %6'sının yaklaşık yarısını, %3'ünün sayfanın yarısından fazlasını, %4'ünün ise tüm sayfayı kapladığı ortaya çıkmıştır. Yine bu yazıların %25'inin doğru bilgi verirken, %12'sinin verdiği bilgilerin doğruluğunun tartışmalı olduğu, %63'ünün ise bilgi vermeye yönelik olmadığı ortaya çıkmıştır.

19 Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı öğretim üyeleri Dr. R. Erdal, Dr. Ş. Dabak, Dr. Y. Peşken, Dr. Y. Önder, Dr. A. T. Sünter tarafından "**Basın ve Sağlık Haberleri**" araştırması da 4'ncü Ulusal Halk Sağlığı Kongresi'nde sunulmuştur. 19 Mayıs Üniversitesi öğretim üyelerini; basında yer alan sağlık haberlerinin halkın sağlık düzeylerinin yükseltilmesinde çok büyük katkıları olabilecek iken sağlık konularını sansasyona neden olacak magazin haberleri şeklinde kullanmaları araştırmaya yöneltmiştir.

Bu çalışma, basında yer alan sağlık haberlerinin ülkemiz halkının yaşam kalitesine olan katkılarının boyutlarını saptamak ve basın çalışanlarına öneri götürmek üzere planlanan bir araştırmanın ön çalışması olup bu aşamada yalnızca tirajı yüksek olan günlük gazetelerde yer alan sağlık haberlerinin tanımlanması amaçlanmıştır. Tanımlayıcı bir ön çalışma olarak planlanan bir araştırma olarak çalışma süresi 61 gün olup 1 Mayıs 1994 tarihinde başlamış 31 Haziran 1994 tarihine kadar sürmüştür. Günlük gazetelerden tirajı yüksek 7 gazete incelemeye alınmıştır. Haberin yer aldığı gazetenin adı, tarihi, sayfa sayısı, haberi geçen ajansın adı, haberin sütun sayısı, uzunluğu, tipi, başlığı, kaynağı ve niteliği tablolar halinde aktarılmıştır. Bu çalışmada, elde edilen verilere göre basında sağlık haberlerine gereken önemin verilmediği görülmüştür. Verilen sağlık haberlerinin ancak %6'sının ön sayfalarda yer aldığı; %21.3'ünün on ikinci sayfada, %16.7'sinin üçüncü sayfada yer aldığı saptanmıştır. Basında yer alan sağlık haberlerinin işgal ettikleri alanın az olduğu; %43.6'sının bir sütunluk haberler olduğu gözlenmiştir. Haberlerin niteliği de genelde magazin ağırlıklı olup (%52) ancak %10 kadarının bilimsel nitelikte haber olduğu saptanmıştır.

Basında Yer Alan Sağlık Haberlerinin Konularına Göre Dağılımı

Konu	Sayı	%
Bulaşıcı hastalıklar	23	20.9
Metabolizma hst.	19	17.3
Psikiyatrik hst.	15	13.6
Ana ve çocuk sağlığı	12	10.9
Göz hst.	11	10.0
Üriner sistem hst.	5	4.5
Kanser	4	3.7
Kardiyovasküler hst.	4	3.7
Serebrovasküler hst.	4	3.7
Çevre Sağlığı	4	3.7
Tıpta teknoloji	4	3.7
Kas-iskelet sis. hst.	2	1.8
Kan hst.	1	0.9
Solunum sis. hst.	1	0.9
Diğer	1	0.9
TOPLAM	110	100.0

Tablo 1

Basında Çıkan Sağlık Haberlerinin Sayfalara Göre Dağılımı

Sayfa No	Sayı	%
Onikinci	23	21.3
Onüçüncü	18	16.7
Beşinci	13	12.0
Onsekizinci	12	11.1
Altıncı	8	7.4
Yirminci	7	6.5
Birinci	7	6.5
İkinci	6	5.6
Onyedinci	4	3.7
Dördüncü	3	2.8
Onbeşinci	2	1.9
Yirmiikinci	2	1.9
Ondokuzuncu	1	0.9
Yedinci	1	0.9
Onüçüncü	1	0.9
TOPLAM	108	100.0

Tablo 2

Basında Yer Alan Sağlık Haberlerinin Gazeteler Göre Dağılımı

Gazete Adı	Sayı	%
Sabah	30	27.3
Cumhuriyet	27	24.5
Zaman	25	22.7
Hürriyet	15	13.6
Milliyet	8	7.1
Tercüman	3	2.7
Türkiye	2	1.8
Toplam	110	100.0

Tablo 3**Basında Yer Alan Sağlık Haberlerinin İşgal Ettikleri Sütun Sayılarına Göre Dağılımı**

İşgal Edilen Sütun Sayısı	Sayı	%
1 Sütun	48	43.6
2 Sütun	20	18.2
3 Sütun	12	10.9
4 Sütun	14	12.7
5 Sütun	9	8.2
6 Sütun	6	5.5
7 Sütun	1	0.9
Toplam	110	100.0

Tablo 4**Basında Çıkan Sağlık Haberlerinin Haber Tipine Göre Dağılımı**

Haber Tipi	Sayı	%
Magazin Haber	57	52
Sağlık Köşesi	28	26
Röportaj	6	5
Makale	6	5
Diğer	13	12
Toplam	110	100.0

Tablo 5

Günlük gazetelerdeki sağlıkla ilgili haberlerin bir başka incelemesi de Dr.Erkan Pehlivan, Dr. Metin Genç, Dr. Leyla Karaoğlu tarafından İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı'nda yapılmıştır. 1993 yılı Mayıs ayı içinde, Türkiye'nin günlük net satışı en yüksek olan üç günlük gazetesinde çıkan sağlıkla ilgili 410 haberin incelendiği bu araştırmada; haberlerin yalnızca %25.6'sında haber kaynağı hekim ve diğer sağlık personeli olup haberlerin %52.9'unda kaynak belirsizdir. Haber konuları içinde ilk sırada sistemik hastalıklar ile ilgili olanlar (%26.2) yer almakta, bunu %20.9 ile beden sağlığına ilişkin haberler izlemektedir. Haberlerin %53.9'unun içeriğinin bilime uygun, %22.7'sinin içeriğinin ise bilime uygun ama yetersiz olduğu görülmüştür. Haberlerin %17.8'i sansasyonel ve % 3.9'u ise gerçek dışı haber niteliğindedir. Haber başlıklarının büyük bölümü (%70) sansasyonel değildir. Haberlerin %57.1'inin resimli olduğu görülmüştür.

Gazete haberleri ile haber başlıkları, diğer kitle iletim araçlarında görüldüğü gibi, toplumun günlük ve dönemsel olaylarından etkilenirler. İspanya'da yapılan bir araştırmada, kitle iletişim araçlarındaki haberler incelenmiş, en çok yer alan başat haberlerin sırası ile; reklam – tanıtım, politika ve spor haberleri olduğu saptanmıştır. Aynı çalışmada, sağlıkla ilgili bilgilendirme amaçlı haberlerin, bu üç geniş içerikli haber grubunun yalnızca 1/17'si kadar olduğu hesaplanmıştır. Sağlıkla ilgili bilgilendirme amaçlı haberler, gazetelerde yeterli oranlarda yer almamakla birlikte, gazete-dergi-televizyon önemli ölçüde sağlıkla ilgili bilgi edinme kaynakları olarak gösterilmektedir. Tanımlayıcı bir çalışma olan bu araştırmanın evrenini, 1993 yılı Mayıs ayı içinde

tirajı en yüksek olan üç gazetenin Güney Anadolu baskıları oluşturmuştur. Araştırma 1993 yılı Ocak ayı başında planlanmış, hangi ay boyunca haberlerin izleneceği “tesadüfi sayılar tablosu”ndan saptanmıştır, anılan ay boyunca bu gazetelerde çıkan sağlıkla ilgili haberler kesilerek, her bir haber için önceden hazırlanmış bilgi formuna aktarılmıştır.

Gazetelerin sağlıkla ilgili haberleri haber konularına göre tasnif edilmiş; sağlığı koruma ile ilgili haberler araştırmacılar tarafından, hastalıklarla ilgili haberler ise dal uzmanlarınca incelenmiş, haber içerikleri; “bilime uygun”, “doğru ama yetersiz”, “abartılı”, ve “gerçek dışı” biçiminde dört kategoride değerlendirilmiştir. Haber başlıklarının abartılı olup olmadıkları ise yalnızca araştırmacılar tarafından değerlendirilmiştir. Özellikle gazete eklerinde sıklıkla yer alan sağlıkla ilgili reklamlar incelemeye alınmamıştır. Araştırma, tirajı yüksek üç gazetenin Güney Anadolu baskılarını ve bir aylık dönemini kapsadığı için elde edilen bilgilerin tüm yazılı günlük basına genellemesi sınırlıdır. Bu üç gazetenin 1993 Mayıs ayı toplam satışları günlük ortalama 2 milyon 841 bin olarak gerçekleşmiştir. Bu sayı, tüm günlük gazetelerin toplam tirajının %77’sidir.

Milliyet Gazetesi (1 no’lu gazete) sağlıkla ilgili haberlerin büyük bir bölümünü (%73) hafta sonunda verirken, Sabah Gazetesi (2 no’lu gazete) haberlerini haftanın günlerine yaklaşık olarak benzer oranlarda dağıtmış görünmektedir. Hürriyet Gazetesi (3 no’lu gazete) ise haberlerin önemli bir bölümünü (%42) hafta sonunda vermekte, diğer günlerde ise sağlıkla ilgili haberler yaklaşık olarak eşit oranlarda yer almaktadır. Üç gazete arasında, sağlıkla ilgili haberlerin haftanın günlerine göre dağılımı yönünden fark vardır. Milliyet Gazetesi, verdiği haberlerin yanı sıra ara sayfalarda (%49.2), diğer yarısını ise hafta sonu ekinde vermektedir. Buna karşılık Sabah Gazetesi, haberlerin önemli bir bölümünü (%64.4) ara sayfalarda verirken, %31.6’sını hafta sonu veya günlük ekinde vermektedir. Hürriyet Gazetesi ise haberlerin yarıdan çoğunu (%55.6) hafta sonu veya günlük ekinde vermekte, %41’ini ise ara sayfalarda dağıtmaktadır. Her üç gazetede de ön-arka sayfalarda (gazetelerin, okuyucu tarafından öncelikle bakıldığı varsayılan sayfaları) yer alan sağlıkla ilgili haberler oransal olarak düşük olup gazeteler arasında, haberlerin sayfalara dağılımı yönünden de fark vardır.

Gazetelerde yer alan sağlıkla ilgili haberlerin %53.2’si kısa, %43.8’i orta uzunlukta olup tam sayfa ve daha uzun haber oranı %3’tür. Bu son grup analiz dışı bırakıldığında, kısa ve orta uzunluktaki haberlerin gazetelere göre dağılımı arasında da fark vardır.

Sağlıkla ilgili haberlerin haberin kaynağına göre dağılımı

Haber kaynağı	1 no’lu n	1 no’lu gazete % *	2 no’lu N	2 no’lu gazete % *	3 no’lu n	3 no’lu gazete % *	Toplam N	Toplam % **
Uzm.Doktor veya Yönetici	16	25.4	43	28.9	36	18.2	95	23.2
Sağlık Pers. &Diğer Sağlık Personeli	-	-	5	3.4	5	2.5	10	2.4
Ajanslar, Muhabir	10	15.8	5	3.4	39	19.7	54	13.2
Belirsiz, Yabancı Kaynak	34	54.0	90	60.3	93	47.0	217	52.9
Diğer(Kamu ve Belediye Kaynaklı)	3	4.8	6	4.0	25	12.6	34	8.3
Toplam	63	100.0	149	100.0	198	100.0	410	100.0

Tablo 1

*:Satır yüzdesi

** :Kolon yüzdesi

Haberlerin yalnızca %25.6'sında (105 haber) haber kaynağı hekim ve diğer sağlık personelidir. Haberlerin %52.9'unda (217 haber) haber kaynağı belirsiz olup, bunlar çoğunlukla ansiklopedik kaynaklardan elde edildiği görülmüştür. Haber kaynakları yönünden gazeteler birbirinden farklılık göstermekte, bu farklılıkları, kamu kaynaklı haberler ile ajans ve muhabir kaynaklı haberlerin, gazetelerde farklı oranlarda yer alması yaratmaktadır.

Sağlıkla ilgili haberlerin haber konularına göre dağılımı

Haber konusu	1 no'lu n	1 no'lu gazete % *	2 no'lu n	2 no'lu gazete % *	3 no'lu n	3 no'lu gazete % *	Toplam N	Toplam % **
Sistemik hst. (1)	19	30.3	42	28.2	46	23.2	107	26.2
Güncel (2)	8	12.3	22	14.8	27	13.6	57	13.8
Beden sağlığı (3)	14	22.3	30	20.1	42	21.2	86	20.9
Su,çevre,temizlik	3	4.8	16	10.7	15	7.6	34	8.3
Cinsellik	4	6.3	2	1.3	16	8.1	22	5.4
Ruh sağlığı	6	9.6	8	5.4	16	8.1	30	7.3
Sigara, alkol	2	3.2	7	4.7	15	7.6	24	5.9
Çocuk sağlığı	2	3.2	9	6.0	9	4.6	20	4.9
Halk hekimliği	3	4.8	8	5.4	5	2.5	16	3.9
Tıptaki gelişmeler	2	3.2	5	3.4	7	3.5	14	3.4
Toplam	63	100.0	149	100.0	198	100.0	410	100.0

Tablo 2

*:Satır yüzdesi

** : Kolon yüzdesi

(1): Kronik hastalıklar, göz, deri vb. sistem hastalıkları ile ilgili haberler.

(2): Sağlık kuruluşları, törenler, organ bağıışı ile ilgili haberler.

(3): Cilt sağlığı, beslenme, diyet, vitaminler, uyku gibi konular ile ilgili haberler.

Sağlıkla ilgili haberlerin konularına göre dağılımı çeşitlilik göstermektedir. Haberlerin %40'ı (164 haber) doğrudan sağlığın korunması için alınması gereken önlemlerle ilgilidir. Sistemik hastalıklarla ilgili olan haberler %26.2 oranında olup bu haberlerin önemli bir bölümü, kronik kalp hastalıkları, kanserler, göz, deri hastalıkları ve AIDS ile ilgili idi. Beden sağlığı başlığı altında toplanabilecek, cilt temizliği-bakımı, vitaminler, beslenme, zayıflama diyetleri ve uykuya ilişkin haberle %20.9 oranında yer almaktadır ve bu haberlerin %73'ü gazete eklerinde çıkmıştır. Cinsellikle ilgili haberlerin çoğu Hürriyet Gazetesi'nde yer almıştır. Gazetelerde çıkan sağlıkla ilgili haber başlıklarının büyük bir bölümü (%70) abartılı değildir. Haber başlıklarının %30'u abartılı olarak değerlendirilmiş; üç gazete arasında başlıkların abartılı olup olmayışı yönünden fark bulunmamıştır. Ayrıca; haber başlığı ile haber içeriğinin birbiriyle uyumlu olup olmadığına bakıldığında, 410 haberin 403'ünün başlıkla uyumlu olduğu görülmüştür.

Sağlıkla ilgili haberlerin içeriklerine göre dağılımı

Haber konusu	1 no'lu n	1 no'lu gazete % *	2 no'lu n	2 no'lu gazete % *	3 no'lu n	3 no'lu gazete % *	Toplam N	Toplam % **
Bilime uygun	37	58.8	78	52.4	106	53.6	221	53.9
Doğru ama yetersiz	12	19.0	37	24.8	44	22.2	93	22.7
Abartılı	12	19.0	21	14.1	40	20.2	73	17.8
Gerçek dışı	1	1.6	10	6.7	5	2.5	16	3.9
Değerlendirilemeyen	1	1.6	3	2.0	3	1.5	7	1.7
Toplam	63	100.0	149	100.0	198	100.0	410	100.0

Tablo 3

*:Satır yüzdesi

** : Kolon yüzdesi

Haberlerin yarısından çoğu (%53.9) bilime uygun, %22.7'si doğru ama yetersiz olarak değerlendirilmiştir. Yayınlanan haberlerin yalnızca %17.8'i abartılmış haberlerden oluşmaktadır. Gerçek dışı olarak değerlendirilen haber oranı ise %3.9'tür. Haberlerin tümü de yeni teknolojik gelişmelerle ilgili olan haberlerdir. Gazeteler arasında haberlerin bilime uygunluğu yönünden fark yoktur. Sağlık haberlerinin yarısından çoğu (%57.1) resimli, geriye kalan % 42.9'unda ise resim bulunmamaktadır. Haberlerin %30.5'i puntolu ve özetli olarak verilmişti. % 68.9'u ise puntolu olduğu halde özetsiz bir haber olarak verilmekteydi. Önemli bölümü de (%40.2) hafta sonunda yer almaktadır. Haber sayısı yönünden gazeteler arasındaki farklılığın nedeni, günlük ortalama sayfa sayısının Milliyet Gazetesi'nde 28, Hürriyet ve Sabah gazetelerinde ise 36 olması olabilir. Sağlıkla ilgili haberlerin %45.9'u hafta sonu ekinde veya günlük eklerde, %50.7'si ise ara sayfalarda yer almaktadır. Gazetelerin ilk bakılan sayfaları olduğu varsayılan ön-arka sayfalarda ise 410 haberden yalnızca 14'ü (%3.4) yer almıştır ve bu haberlerin 12'si de sansasyonel başlıklıdır. Yarısından çoğunun (%53.2) kısa haber (yarım gazete sayfasından az) olduğu görülmüştür. Gazetelerde yer alan sağlıkla ilgili haberlerin yalnızca %23.2'si konunun uzmanı sayılacak kaynaklardan alınmış, haberlerin önemli bir bölümü (%53) "belirsiz" ve "yabancı kaynaklardan" alınmıştır (tablo 1). Ajans ve muhabir kaynaklı haberlerin hemen hepsi ansiklopedi kaynaklarından alınmış haber izlenimi vermiştir. Gazetelerde yer alan sağlıkla ilgili haber kaynakları farklılık göstermekte olup; bu durum, resmi kuruluş kaynaklı ve ajans, muhabir kaynaklı haberlerin, gazetelerde farklı oranlarda yer almasından kaynaklanmaktadır.

Sağlıkla ilgili haberlerin konuları çeşitlilik göstermektedir. Beden sağlığı, cilt sağlığı, beslenme, vitaminler, diyet, uyku haberleri %20.9 oranında ve sistemik hastalıklara ilişkin haberler ise %26.2 oranında yer almıştır. (tablo 2) Beden sağlığı başlığı altında toplanan haberlerin çoğunluğu, uzun haber olarak, hafta sonunda eklerde verilmektedir. Başlıklarının hemen tamamı (%98) puntolu olarak verilmekte olup %70'i abartılı olmayan bir başlıkla verilmektedir. Başlıkların %30'u sansasyonel olarak değerlendirilmiştir. Haber başlıklarının %98.3'ünün haber içeriği ile uyumlu olduğu anlaşılmıştır. Puntolu, içeriği başlıkla uyumlu, resimli haberler daha çok ilgi uyandırabilmektedirler. Haber içeriği, araştırmacılar ve ilgili uzmanlarca değerlendirilmiş (tablo 3); haberlerin %54'ünün günümüzün bilimsel bilgilerine uygun olduğu, %22.7'sinin doğru olduğu; ancak, yetersiz bilgi içerdiği, yalnızca %7.8'inin abartılmış haberlerden oluştuğu anlaşılmıştır. Değerlendirmelerde gerçek dışı haber (bilime uygun olmayan) sayısı 16 (%3.9) ve uzmanlarca değerlendirilmeyen haber sayısı da 7 (%1.7) olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre, gazetelerde yer alan sağlıkla ilgili haberlerin çoğunun bilime uygun olarak yayımlandığı ve sağlık konusunda toplumun kültürlenmesine katkıda bulunacak oranda doğru bilgileri içerdiği söylenebilir.

Yöntembilim olarak; Şubat 2007-Mayıs 2007 tarihleri arasında gerçekleştirilen bu araştırmanın hedef kitlesi İzmir ilinde kendi isteğiyle bilinçli olarak diyet yapmak isteyen hastalardır. Bu özellikteki hastalara diyetisyenler aracılığı ile ulaşılmıştır. Araştırmada kota örnekleme yöntemi kullanılmış ve 33'ü özel hastane diyetisyenlerinin, 117'si ise serbest olarak çalışan diyetisyenlerin hastaları olmak üzere toplam 150 hastayla yüzyüze görüşme yöntemi seçilmiştir. Araştırmacı ve anketör olarak İstatistik Bölümü 3'ncü sınıf öğrencilerinden 5 kişi görevlendirilmiştir. Çalışma, İstatistik Bölümü öğretim üyelerinden Prof. Dr. Şanslı Şenol'un danışmanlığında yürütülmüş ve sonuçlandırılmıştır.

SPSS paket programı ile değerlendirilen bu çalışmada ilişki analizleri için anlamlılık düzeyi 0.05 olarak seçilmiştir. Yapılan anketler neticesinde, elde edilen sonuçlar aşağıdaki şekildedir:

- Hastaların %22'si özel hastanelerde çalışan diyetisyenlere giderken, %78'si serbest çalışan diyetisyenlere başvurmaktadır.
- Hastaların yaklaşık %85'i kadınlardan oluşmaktadır. Bu ise kadınların erkeklere göre diyet konusunda daha aktif olduklarını göstermektedir. Diyetisyene başvuran kadınların büyük çoğunluğunun (yaklaşık %25'i) ise ev hanımlarından oluştuğu göze çarpmaktadır.
- Diyetisyene başvuran hastaların yaş dağılımları arasında önemli farklılıklar gözlenmemiştir. Ayrıca hastaların yaklaşık %91'inin gazetelerdeki diyet haberlerini güvenilir bulduğu göze çarpmaktadır.
- Hastaların %85,33'lük gibi büyük bir çoğunluğu SSK/EMS/Bağ-Kur güvencelerinden birine sahiptir. Fakat bu hastaların, sağlık güvencelerinden yararlanmak yerine serbest diyetisyenlere gitmeyi tercih ettikleri gözlenmiştir.
- Hastaların %24,67'si 750 YTL'den az aylık gelire sahipken, %77,33'ünün aylık geliri 750 YTL'den, %32'sinin ise 1500 YTL'den fazladır. O halde diyet uzmanına gelen kişilerin gelir seviyelerinin yüksek olduğu sonucuna varılabilir.
- Diyet uzmanına gelen hastaların temel amaçları arasında ilk sırayı görünüşlerinden memnuniyetsizlikleri almaktadır. Bunu ise sağlık sorunları yüzünden diyet uzmanına başvuranlar takip etmektedir.
- Hastaların %33,33'ü ilk kez diyet yapmaya karar vermiş ve tam uygulamıştır, %26,67'si ise birçok kez diyet yapmış, uygulamış/uygulayamamıştır.
- Diyet uzmanına başvuran kişilerin yarısından fazlası diyet başlamak için mevsim farkı gözetmezken, %30'u ilkbahar aylarında diyet başlamak için karar vermektedir. Bunun nedeninin, yaza daha zayıf ve sağlıklı girme düşüncesi olduğu söylenebilir.
- Hastaların %84'ü ulaşım kolaylığı, %82'si ucuzluğu nedeniyle gazetelerdeki diyetleri uygulama fikrine katılmaktadır; %83'lük kısım ise gazetelerdeki haberlerin bilimsel olmadığını düşündüğü için bu diyetleri uygulamamıştır. %60,67'si diyet yapmaya karar verdiğinde ilk olarak diyetisyene başvurmakta, %66,67' si ise ilk yöntem olarak alternatif tıpi kullanmazken %18,67'si bu konuda kararsız kaldığını belirtmiştir.
- Hastaların %80'i bugüne kadar gazetelerde yayınlanan hiçbir diyeti uygulamazken, uygulayanların ise %86,67'si uyguladıkları diyetin sonucundan memnun kalmamıştır. Bu, bize gazetede yer alan diyetlerin kişilere çok da yarar sağlamadığını gösterebilir.
- Hastaların %70'i gazetelerdeki diyet haberlerini güvenilir bulmamaktadır, %60,67'si bu haberlerin bilimsel araştırmalarla bulunduğunu düşünmezken, %32,67'si bu konuda kararsız kaldığını belirtmiş; %52,67'si ise diyet haberlerinin sağlık haberleri içinde yer alması gerektiğine katıldığını ifade etmiştir.
- Hastaların %23,33'ü gazetelerde çıkan diyet haberleri ile ilgili yorum yapmamıştır. %31,33'ü diyetin doktor kontrolünde ve kişiye özel olması gerektiğini savunmuş, %10,67'si tüm bu haberlerin kandırmaca, doktor reklâmı ve ticari amaçlı olduğunu düşündüğünü belirtmiştir. %8,67'si bu haberleri gereksiz ve saçma bulunduğunu ifade etmiş, %4,67'si bu haberlerin bazen ilgisini çektiğini, okuduğunu ve bilgilendirici bulunduğunu düşündüğünü söylemiştir.
- Yapılan ilişki testleri neticesinde, gelir düzeyi ile hastanın daha da zayıf olmayı istemesi arasındaki ilişkinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır ($p<0.05$).
- Aynı şekilde, diyetin temel amaçları arasında bulunan sağlık sorunları yüzünden tedavi görme ile cinsiyet arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu söylenebilir ($p<0.05$).

- Partnerinin isteği üzerine zayıflamak isteyenlerin eğitim düzeyleri ile gelir düzeyleri arasındaki ilişkinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu ortaya çıkmıştır ($p<0.05$).

Sonuç olarak; toplumların sağlık konusunda kültürlenme kaynaklarından biri de yazılı basındır. Yazılı kitle iletişim araçlarından olan günlük gazeteler, bu alanda önemli bir yer tutar. Gazetelerde yer alan sağlıkla ilgili haberlerin önemli bir bölümü, eklerde verilmekte, hafta içinde ise sağlıkla ilgili haberler yeterli oranda yer almamaktadır. Ön-arka sayfalara çıkan haberler çok az olmakta, bu haberler de genellikle sansasyonel başlıkla yer almaktadır. Kısa haberler çoğunlukta olup, yarıdan çoğu belirsiz veya muhabir kaynaklı haberlerden oluşmaktadır. Hekim ve diğer sağlık personeli kaynaklı haberler daha az oranda yer almaktadır. Haber konuları çok çeşitlilik göstermektedir. Haber başlıkları, haber içeriklerine oranla “okumak için ilgi uyandırın diye” daha çok abartılı bir şekilde verilmektedir. Haberlerin önemli bir bölümü bilimsel olarak doğru haberlerden oluşmaktadır.

Araştırmalardan elde edilen bilgiler ışığında aşağıdakiler önerilebilir:

1. Bu çalışmada, genel olarak sağlıkla ilgili haberlerin sayfa bazında az yer aldığı saptanmış olup özellikle koruyucu sağlıkla ilgili haberlerin daha çok olması ve bunların dikkat çekmeleri yönünden ön-arka sayfalarda yer alması, okurların sağlık eğitimine katkı yönünden yararlı olacaktır.
2. Gazetelerin sağlıkla ilgili haber kaynağı olarak konunun uzmanlarına daha çok yer vermesi önerilebilir. Çünkü, bilindiği üzere mesaj konunun uzmanı tarafından verildiğinde bireyi etkileme düzeyi de yükselebilmektedir.
3. Bu konuda daha ayrıntılı bilgi elde etmek için, tüm gazeteleri kapsayacak ve daha uzun süreli izlenim olduğu kapsamlı bir araştırma yapılması yararlı olacaktır.

Kaynak

Demir, M., (2008). Yazılı Basında Yayınlanan Sağlık Haberlerinin Kamuoyuna Etkisi, *Doktora tezi*, Danışman: Yrd.Doç.Dr.A.Oğuzhan Kavaklı, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.